

K ETYMOLOGII A HISTORII OŠETŘOVATELSKÝCH TERMÍNŮ V ČESKÉM A ANGLICKÉM JAZYCE

ON THE ETYMOLOGY AND HISTORY OF CZECH AND ENGLISH NURSING TERMINOLOGIES

Roman Adamczyk

Abstrakt

Příspěvek teoreticko-přehledového charakteru je věnován etymologii a konceptuálně-historickému vývoji vybraných termínů v českém a anglickém ošetrovatelském diskurzu (pacient, klient, zdraví, péče, ošetrovatelství, sestra) s cílem osvětlit původní významy relevantních slov daného oboru a jejich proměny. Čerpá z autorovy lingvistické a pedagogické zkušenosti, dlouhé tradice etymologické lexikografie obou jazyků a řešeršní činnosti v databázích PubMed, ScienceDirect a Medvik.

Klíčová slova

ošetrovatelství, etymologie, historický vývoj, lexikum, terminologie

Abstract

The present theoretical-review article discusses etymology and conceptual history of selected terms in Czech and English nursing discourse (patient, client, health, care, nursing, nurse). The aim of the article is to elucidate original word meanings of the relevant expressions in the discipline and their changes. The text is based on the author's linguistic and teaching experience, a long tradition of etymological lexicography in both languages and a literature search performed in the PubMed, ScienceDirect and Medvik databases.

Keywords

nursing, etymology, historical development, lexis, terminology

ÚVOD

Moderní teoretické i praktické obory vytvářejí svébytné terminologické systémy, které se v souvislosti s proměnami poznání adaptují a precizují. Reflexe těchto jazykově-komunikačních systémů přináší možnost ujasnění jak nově vznikajících, tak zavedených pojmů a zkvalitnění celého aparátu odborné komunikace. Poměrně opomíjenou složkou zkoumání však zůstává historický vývoj pojmů a termínů, a to přes svůj potenciál osvětlit klíčová východiska a hodnoty oboru. V případě řady disciplín poskytuje velmi zajímavé poznatky metoda retrospektivního, diachronního lingvistického zkoumání, zejména ve formě etymologické analýzy.

Etymologie je lingvistickým oborem zkoumajícím původ a vývoj jazykových výrazů, především jednotlivých slov, případně elementárních kombinovaných forem lexika (slovní zásoby). Etymologické bádání přesahuje čistě lingvistickou metodologii v tom smyslu, že se dotýká řady historických a společenských skutečností, které formovaly konkrétní složky lexika a přispívaly ke změnám významu slov a slovních spojení. Je zřejmé, že právě pochopení historických (diachronních) souvislostí vyjadřování vede k hlubšímu porozumění soudobého pojmosloví a proměn skutečnosti, kterou jazyk odráží. Aplikací etymologie do názvoslovné, respektive terminologické oblasti určité disciplíny tak získáváme barvitější představu o původu klíčových konceptů a jejich vývoji, dobírajíce se historické podstaty nebo smyslu, které mohly častým užíváním příslušného výraziva a společenskými posuny ztratit pro soudobého uživatele své původní kontury.

V pomáhajících profesích, mezi něž patří také medicína, ošetrovateľské a sociální obory (Géringová, 2011), bylo retrospektivně vždy zásadní zajišťovat naplnění léčebných a dalších biologických, psychologických, sociálních, případně spirituálních potřeb, které jedinec nedokázal naplnit sám – ať už v důsledku nedostatečné funkční kapacity, znalostí, schopností, vybavení nebo vlivem jiných okolností. Saturace potřeb jedince nebo populace v těchto oborech však není mechanistickým úkonem a zdraví ani soběstačnost nejsou 'houstkou v krámmě', která sice také sytí zcela konkrétní potřebu a vyžaduje úsilí na straně producenta, ale u níž neočekáváme důvěrně lidský vztah charakteristický právě pro pomáhající profese – tedy mnohem více než ekonomickou transakci. Odhalování kořenů myšlení a vyjadřování v pomáhajících profesích se v tomto kontextu jeví jako cenná součást jejich celkového obrazu a jeden z klíčů k pochopení jejich poslání.

POJEM A TERMÍN. ZÁKLADNÍ POJMY A TERMÍNY OŠETŘOVATELSTVÍ A JEJICH PŮVOD

V tradičním názvosloví odlišujeme psychologické odrazy výše či vnější či vnitřní skutečnosti, tj. pojmy, od jazykových nositelů (vehikul) těchto pojmů (srv. Machová, Švehlová, 1996). Vehikulem pojmu, které užíváme v komunikaci, je zpravidla slovo nebo slovní spojení, přičemž dominantní postavení v prezentaci pojmů mají především podstatná jména. V případě pojmů vyjádřených víceslovně (ustáleným spojením konceptuální povahy – např. 'slepé střevo'), sehrávají ovšem důležitou roli také adjektiva,

zejména relační. Relačním adjektivem se rozumí takové přídavné jméno, které upřesňuje či specifikuje význam podstatného jména z hlediska vztahového (Komárek a kol., 1986), nejčastěji s poukazem na obecnou souvislost (mozková kůra/cerebral cortex), materiál (lipidová dvojvrstva/lipid bilayer), okolnost (perioperační péče/perioperative care), původ (aterosklerotický plát/atherosclerotic plaque), účel (supresorické lymfocyty/suppressor lymphocytes), umístění (nadočnicový oblouk/supraorbital ridge) nebo jiný příznak. Podrobně tuto typologii adjektiv zpracovává Bozděchová (2003), která postihuje i metaforické vztahy řídicího podstatného jména s adjektivem (krejčovský sval), morfologické relace (lichoběžníkový, tj. trapézový sval) či vztah směřování nebo působení (antikoagulační aktivita). Vedle relačních adjektiv se ve víceslovných výrazech setkáváme s určeními v širokém smyslu kvalitativními, a to jednak 1. kvalifikačními (tedy hodnotícími – např. 'vysoký tlak'), jednak 2. deskriptivními (tedy popisnými – např. 'žluté tělísko'; popisná adjektiva se často nestupňují). Zvláštní druh tvoří spojení substantiva s přivlastňovacím adjektivem (Bechtěrevova choroba, Heimlichův manévr), která jsou zajímavá z hlediska eponymie (pojmenování po známých osobnostech či místech). Pokud dané slovo či slovní spojení spadá do odborné komunikační oblasti, označujeme je jako termíny, formálně tedy termíny jednoslovné nebo víceslovné.

Budeme-li dále hovořit o etymologii slov, nemůžeme oddělit jejich pojmový význam, tedy sémantickou složku, od složky formální, tj. samotného slovního tvaru (písmen, respektive hlásek), neboť ta v daných kombinacích vždy nějakým způsobem fixují význam. Tato fixace probíhá buď jednou komponentou (monomorfémová slova – např. 'trn') nebo více komponentami (polymorfémová slova – např. 'trnový', sestávající z kořene *trn-*, sufixového formantu *-ov-* a koncovky *-ý*; 'ošetřovatelství', tvořené komponentami *o-šetř-ova-tel-stv-í*, viz Slavíčková, 1975). Morfém je přitom základním/minimálním vnítruslovním prvkem, který nese význam (Hauser, 1986) a v etymologickém zkoumání sehrává důležitou roli. Tento obecný princip je společný českému i anglickému jazyku, konkrétní kombinatorické možnosti a repertoár morfémů se však pochopitelně liší.

Z hlediska metaparadigmatu ošetřovatelství, které sestává z Osoby – Zdraví – Prostředí – Ošetřovatelské péče (Mastiliaková, 2002; Kutnohorská, 2009), se jako nosné pro další analýzu jeví označení odkazující v jednotlivých jazycích k člověku (Č:¹ pacient, klient; A: patient, client), zdravotnímu stavu (Č: zdraví; A: health), pečující činnosti (Č: péče, ošetřovatelství; A: care, nursing) a přistupují k nim některé další, z našeho pohledu etymologicky zajímavé a v samotném klinickém oboru významné výrazy, zejména 'sestra' (nurse). Dodatečně se zmíníme o několika souvisejících termínech označujících medicínské a ošetřovatelské profese (Č: lékař, porodní asistentka, sanitář; A: doctor/physician, midwife, orderly). Přestože řada těchto výrazů měla původně laický charakter, vlivem intelektualizace jazyka, kodifikace v legislativě a definování příslušných pojmů autoritami (definice zdraví dle Světové zdravotnické organizace, definice dalších pojmů v odborné literatuře) došlo k jejich významné terminologizaci. Jako termíny však uvedené výrazy často fungují paralelně s laickým užitím mimo odbornou obec, kde je jejich význam často volnější a plní jinou funkci.

V kontextu humanistického poslání ošetřovatelských oborů v jejich péči o člověka je etymologie termínu patient/patient velmi ilustrativní. Jak český, tak anglický výraz

¹ Č = český, čeština; A = anglický, angličtina.

jsou odvozeny z latinského slovesného kořene *patī*, který nese význam 'trpět, snášet, být trpělivý' (Partridge, 1966). V repertoáru odvozenin od tohoto kořene nacházíme v angličtině na rozdíl od češtiny substantivum 'patience', značící trpělivost. Souvislost trpění a trpělivosti, stejně jako úzký vztah utrpení a role pacienta (toho, kdo trpí) představují výrazný apel na samotnou podstatu ošetřovatelské a lékařské činnosti, která má ulevovat trpícímu všemi legitimními prostředky a zakládá (či měla by zakládat) na tom samu svou existenci. Gramaticky vzato je latinské 'patiens' přičestím přítomným a označovalo jak trpícího, tak toho, kdo podstupuje léčbu (Hoad, 1996).² Latinské odvozeniny obsahovaly v sobě také myšlenku pokání (Klein, 1966). Předpokládaný prekursor – indoevropský základ **pa-* je ve variantách **pē-*, **pe-*, **pō-* a **po-* obsažen v různých řeckých slovech: 'pēma' = 'utrpení', 'talaiōros' = 'nešťastný', 'penēs' = 'chudý' a 'ponos' = 'bolest, trest' (srv. pojetí nemoci jako trestu v některých kulturních tradicích) – Partridge, 1966. Návodná je také souvislost anglického 'patient' = 'pacient' s 'pain' = 'bolest' či též s řeckým 'πάθος' (páthos), tj. 'neštěstí' nebo 'utrpení', které se sbíhají ve společném historickém lemmatu klasických jazyků. Bolest, trest a nemoc jsou v kulturně-lingvistickém kontextu diachronně úzce spojeny (srv. Duncan, 2017). Tvar minulého přičestí k latinskému kořeni *pat-* má, kromě toho, podobu *pass-*, která je i v současné době zachována ve slovech jako 'pasivní' (tedy trpný)/'passive'³ nebo 'pašije'/'passion' a v anglickém 'compassion' = 'soucit'. Ve starší angličtině jsou doložena užití slova 'patient' ve smyslu osoby, která podstupuje léčbu, již u Chaucera koncem 14. století a významy jako 'osoba podstupující dohled či nápravu' (penitenciární význam) pocházejí z doby jen o málo pozdější (Chaucer, 1879; Simpson a Weiner, 1991c).

Novější pojem 'klient/client' je ve vztahu k 'pacient/patient' chápán variabilně. Připouští se jistý překryv obou pojmů, nebo jsou vyděleny striktně komplementárně – pacient je ten, kdo je objektem zdravotní péče v důsledku situace, nikoli vlastní volby, klientem naopak ten, kdo elektivně přichází k určitému zákroku, který zpravidla není život zachraňující (může jít de facto o zdravého jedince v kosmetické chirurgii apod.), případně za obdržené služby platí. Žán (2010) považuje termín 'klient' za vhodný pouze pro ty (dospělé) jedince, kteří čerpají sanogenní či protektivní péči v rámci prevence, zejména když za ně službu nehradí zdravotní pojišťovna. Geneze tohoto pojmu v současném významu je podmíněna formováním různých typů zdravotnických systémů a jejich ekonomickým fungováním. Etymologie 'klienta' má však mnohem starší historické kořeny, odkazující opět do oblasti klasických jazyků (latiny a řečtiny), které v medicíně a dalších zdravotnických oborech sehrály prominentní dějinnou úlohu a poskytly širokou škálu slovních kořenů, prefixů a sufixů i k modernímu terminologickému tvoření (srv. nanob, telemedicína aj). Někteří autoři spojují výraz 'klient' s latinským 'cluēre' = 'být jmenován/slyšet své jméno' (Partridge, 1966), nicméně Klein (1966) nabízí logičtější variantu, vycházející ze základu 'cliēs' = 'ten, kdo se o někoho opírá'. V tom případě je termín klient, označující ve starořímském prostředí často chráněnce patricijů, kognátní (příbuzný) s přídavným jménem 'clinical' = 'klinický' a to na základě starořeckého základu obsaženého ve slově 'κλινικός' = 'týkající se lůžka' a používaném též k označení lékaře docházejícího k lůžku pacienta. Řecké sloveso 'κλίνειν' tak položilo základ pro označení

² K diskuzi ohledně termínu 'pacient' viz blíže Neuberger, 1999.

³ K otázce aktivity či pasivity pacienta ve vztahu s lékařem se vyjadřují např. Petridou a Thumiger (2016).

lůžka (na němž je pacient skloněn do horizontální polohy) a potažmo pak lékaře k němu docházejícího a terciárně též k označení osoby, která se opírá o něčí služby, tedy klienta (Webster, 1913). V roce 2000 publikoval renomovaný lékařský časopis *The Lancet* (český překlad 'Kopíčko' by nezněl tak exkluzivně) v úvodníku výsledky empirického šetření jazykových preferencí anglicky mluvící 'klientely' zdravotnických zařízení, které se opíraly o dřívější šetření lékařů jedné z londýnských klinik. Z šetření vyplynulo, že 77 % účastníků studie preferovalo termín 'pacient' a jen 23 % termín 'klient'. 47 % respondentů vnímalo termín 'klient' na Likertově škále negativně nebo silně negativně (The Lancet, 2000; Ritchie, Hayes a Ames, 2000). Sociolingvistická situace v této oblasti pojmosloví zdravotní péče se jistě bude dále vyvíjet. Obě slova řecko-latinské provenience jsou nicméně s drobnými odchylkami tak hojně zastoupena v různých jazycích, že můžeme hovořit o internacionalizmech (slovesch mezinárodních).

Pojem 'zdraví' (i nemoci) je natolik univerzálním, že o existenci tohoto konceptu nacházíme v různých jazycích doklady napříč epochami a kulturami. Etymologie českého 'zdraví' je dle dostupných interpretací založena na praslovanském *zdorъ, v němž se uplatnil putativní indoevropský kořen **deru-* (dřevo), a znamená tak '(jsoucí) z dobrého dřeva'. Tímto metaforickým označením je tedy míněna tvrdost spojená s pružností, houževnatost, jaká je vlastní stromům a jejich materiálu. Obdobný metaforický přesun významu je patrný v latinském 'robustus' = 'silný, otužilý', jakož i '(jsoucí) z dubového dřeva' (Rejzek, 2004). Jungmann ve svém monumentálním Slovníku česko-německém definoval roku 1836 zdraví takto: „Stav bezbolestný člověka, v němž každý oud k zastávání své služby způsobný jest“ (Jungmann, 1836, s. 636; transkribováno do moderní latinky), tedy v perspektivě hladkého fungování všech orgánů těla. V anglickém 'health' jsou reflektovány jiné sémantické prvky, neboť v případě tohoto substantiva a příbuzného slovesa 'to heal' = 'hojit, léčit' jde o následníka staroanglického 'hāl' = 'zdravý, kompletní' (Skeat, 1965). Angličtina zde tedy historicky využila odkazu na pojem neporušenosti a integrity těla, který v době častých fyzických střetů mezi kmeny osidlujícími britské ostrovy a při lovu měl zřejmě akcentovat absenci zranění (traumatologický aspekt). Kořen *hāl* je obdobně přítomen v dodnes zachovaném a běžném slově 'whole', tedy 'celek', 'celý'.

Na rozdíl od dvojice zdraví/health je klíčová aktivita ošetrovatelské činnosti – péče/care – v českém a anglickém jazyce z hlediska lingvistického vývoje a etymologie reflektována v zásadě velmi podobnými způsoby.⁴ Genezi staročeského 'pečovati' ilustruje staroslověnský úzus, v němž 'pečalb' označovala emoční bolest, útrapu či zármutek (Rejzek, 2004). Ve starší češtině bylo výrazu 'péče' užíváno ve smyslu 'starosti, hoře' (Machek, 1968; Baider a Cislaru, 2014; srv. moderní české idiomatické 'neměj péči'), což pomáhá pochopit smysl odvozeniny 'bezpečí' (stav, kdy není třeba péče, tedy starosti). Kognátní, tedy etymologicky a formálně příbuzné, ke slovu 'péče' je také adjektivum 'pečlivý'. Koncepce péče dle uvedené etymologie indikuje souvislost s emoční starostí o někoho jiného. Analogicky je anglické 'care' = 'péče, pečovat' odvozeno od germánských kořenů typu *karō s významem 'předmět starosti, vážné soustředění, obtížený stav myslí' a nese též myšlenku úzkosti či smutku (Hoad, 1996; Klein, 1966). Spojitost se starším slovesem podobného znění, které znamenalo v indoevropských jazycích 'naříkat', není

⁴ Ke konceptuální analýze pojmu 'nursing care' (ošetrovatelská péče) viz podrobněji DalPezzo (2009).

sice přesvědčivě doložena, nicméně mohla by naznačovat emoční angažovanost, která je ze současného pohledu v péči žádoucí, a ne vždy dostačující. Ošetřovatelská péče je praktická starost o někoho a psychologicky lze tuto starost intenzivně prožívat, nebo naopak jen technicky a odosobněně provádět.

Samotné 'ošetřovat, ošetřovatelský' etymologicky pochází ze staročeského 'šetřiti' ve významu 'brát na někoho nebo na něco ohled, dívat se na někoho/něco, dbát o někoho, pečovat' (Rejzek, 2004; Holub a Lyer, 1968; Bělič, Kučera a Kamiš, 1979), což ještě podtrhuje humanistický charakter a poslání celé ošetřovatelské činnosti. Jungmann poukazuje na souvislost se slovanským 'opatrovati' (Jungmann, 1839), které se v některých jazycích dochovalo ve významu 'dívat' (polské 'patrzyć', srv. slovenské 'opatera'). Anglické 'nursing' je derivací z podstatného jména 'nurice' z období střední angličtiny (11.–15. stol.), které se odvozuje od latinského 'nūtrix' = 'kojná'. Toto označení je odvozeno od slovesa 'nūtrire', značícího 'živit, vyživovat' (Skeat, 1965; srv. nynější české 'nutrice', 'nutricionista'). Anglické sloveso 'to nurse' značí od 16. století až po moderní úzus 'kojit, něžně opečovávat', což vztahuje původní myšlenku latinského základu k malému, na péči závislému dítěti. U Shakespeara je podstatné jméno 'nurse' užito ještě ve významu 'chůva' (Crystal, 2014). Sestra 'něžně pečující' o pacienta, soucitně jej 'chovající' je ideálem ošetřovatelské profese.

Obr. 1

Sestra (anglicky nejčastěji 'nurse', viz výše 'nursing') působí jako hlavní vykonavatelka ošetrovatelské péče. Původ tohoto českého výrazu je obecně indoevropský a primárně pochopitelně označoval elementární sourozenecký vztah. Tak jako některá jiná příbuzenská označení má podobné znění i grafickou podobu v řadě jazyků, zejména slovanských a germánských, ale i románských (srv. mother – matka – Mutter – madre, brother – bratr – Bruther – fratello). Předpokládané indoevropské *suesōr vzniklo snad skladebným procesem s komponentou *sue- (svůj) ve smyslu 'žena svého rodu' (Rejzek, 2004). Rejzek také uvádí, že význam 'zdravotnická pracovnice' se ustálil až ve 20. století „podle řádových sester, které často sloužily v léčebných zařízeních“ (Rejzek, 2004, s. 598). V angličtině se výraz 'sister' zčásti diferencoval pro zdravotní sestry s manažerskou pozicí nebo vyšším vzděláním a v generickém významu je užíváno spíše podstatného jména 'nurse', i když toto pravidlo neplatí absolutně.

U dalších ošetrovatelských profesí je etymologická charakteristika rovněž poměrně zajímavá. Porodní asistentka (dříve porodní bába) je v anglickém jazyce cca. od 14. století označována jako 'midwife' (Simpson a Weiner, 1991a). Toto kompozitní slovo vzniklo sloučením anglosaské předložky *mid-* ve významu 's' a základu *wif*, tj. 'žena', znamená tedy doslova 'žena, která je' s jinou ženou, je její pomocnicí (Skeat, 1965). České 'sanitář(ka)' se odvozuje od latinského 'sānus' = 'zdravý' a je tedy etymologicky příbuzné se slovy jako 'sanatorium', 'sanitka' (Holub a Lyr, 1968). V moderní angličtině naproti tomu nacházíme formu 'orderly', která nese typickou koncovku příslovčí *-ly*, avšak prošla substantivizací, tedy přerodem v podstatné jméno. V 18. století, čili již v éře moderní angličtiny, bývalo užíváno k označení vojenských sluhů, kteří vykonávali rozkazy (orders) a postupný sémantický posun vedl k užití ve významu 'pomocník udržující pořádek a čistotu v(e) (vojenské) nemocnicí' (Simpson a Weiner, 1991b). 'Order', z latinského 'ōrdō' = 'rovná řada', znamená 'řád, pořádek' i 'příkaz' a je takto hojně doloženo již ve střední angličtině (Simpson a Weiner, 1991b). Klíčovou postavou zdravotnického týmu je vedle představitelů ošetrovatelských profesí lékař jako ten, kdo diagnostikuje nemoci, indikuje léčbu a provádí další zásadní činnosti. Lékař ('physician' z řeckého 'φυσικός' = 'týkající se přírody', přes latinu a starou francouzštinu, či 'doctor' z latinského 'doctor' = 'učitel, učenec' (Partridge, 1966)) je tak ten, kdo fundovaně (zejména) léčí, tedy realizuje to, co ve staročeském slovese 'lekovati', etymologicky spojeném s gótským 'lēkinōn', znamenalo 'prospívat' (Machek, 1968).

ZÁVĚR

Etymologické zkoumání soudobých termínů v ošetrovatelství pomáhá pochopit genezi pojmů klíčových pro celý obor a uchopit historické souvislosti a proměny hlavních idejí stojících v pozadí celé profese, jakož i jejich invarianty. Se značným přispěním klasických jazyků, zejména staré řečtiny a latiny, došlo v průběhu staletí ke zformování funkční, dobovým reáliím odpovídající, jistě ne však definitivní či statické konceptuální a terminologické výbavy. Etymologie je tak jedním z užitečných nástrojů reflexe vlastní disciplíny i činnosti v ní vykonávané, a v kombinaci s dalšími nástroji z oblasti psychologie,

sociologie, historie, filozofie nebo antropologie nabízí možnost získání hlubšího porozumění oborových souvislostí a vztahů. Poznáním významů a proměn termínů jako 'pacient', 'klient', 'zdraví' nebo 'ošetřovatelství' jsme schopni pronikat do kognitivních mechanismů nejen jazykového, ale i kulturního vývoje a dobrat se humanistické podstaty klíčových oborových pojmů, kde například v původu anglického termínu 'nurse' nacházíme odkaz k živění a vlídnému opečovávání nebo v původu českého termínu 'ošetřovatelství' odkaz k ohleduplnosti a zájmu o pacienta.

Cílem veškerého tohoto zkoumání by měl být člověk s jeho obecně lidskými i individuálně specifickými potřebami, přesněji řečeno zajištění těch jeho potřeb souvisejících se zdravím a optimální kvalitou života, které zdravotník dokáže naplnit. Spektrum těchto potřeb je ovšem možno právě v duchu cíleně získávaného poznání a sebezpoznání rozšiřovat tím, že se zástupci ošetřovatelských a lékařských profesí do procesu péče angažují nejen jako profesionálové pečující o různé roviny pacientova blaha (biologickou, psychickou, sociální a spirituální), ale také jako vztahové bytosti v sociální interakci, která se z velké části odehrává ve sféře slov a pojmů a k níž neoddělitelně patří i naznačené a skryté významy a plejáda emocí, které se k nim váží. Transfer poznatků jazykové analýzy, včetně etymologické, může přispět k povědomí o poslání ošetřovatelských profesí. Pečující a ošetřující tak budou skutečně těmi, kdo 'hledí' na 'trpícího' (pacienta) a mají o něj starost.

Literatura

BAIDER, F. and CISLARU, G., eds. *Linguistic approaches to emotions in context*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2014. ISBN 978-90-272-5646-1.

BĚLIČ, J., KUČERA, K. a KAMIŠ, A. *Malý staročeský slovník*. Praha: SPN, 1979. ISBN N/A.

BOZDĚCHOVÁ, I. Relační (desubstantivní) adjektiva v odborné lékařské terminologii. *Naše řeč*. 2003, roč. 86, č. 2, s. 71–81. ISSN 0027-8203.

CRYSTAL, D. *Words in time and place: exploring language through the historical thesaurus of the Oxford English dictionary*. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-968047-4.

DALPEZZO, N. K. Nursing care: a concept analysis. *Nursing Forum*. 2009, vol. 44, no. 4, p. 256–264. ISSN 0029-6473.

DUNCAN, G. The meanings of 'pain' in historical, social, and political context. *The Monist*. 2017, vol. 100, no. 4, p. 514–531. ISSN 0026-9662.

GÉRINGOVÁ, J. *Pomáhající profese: tvořivé zacházení s odvrácenou stranou*. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-394-3.

HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN N/A.

HOAD, T. F., ed. *The concise Oxford dictionary of English etymology*. Oxford: Oxford University Press, 1996. ISBN 978-01928-3098-2.

HOLUB, J. a LYER, S. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem ke slovům kulturním a cizím*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968. ISBN N/A.

CHAUCEER, J. *Tale of Melibee. The Ellesmere manuscripts of Chaucer's Canterbury tales*.

FURNIVALL, F. J., ed. London: N. Trübner, 1879. Available from: <https://quod.lib.umich.edu/c/cme/AGZ8232.0001.001/1:9.6.1?rgn=div3;view=fulltext>.

JUNGSMANN, J. *Slovník česko-německý, Díl V., V–Z* [online]. [cit. 11. 1. 2021]. Praha: Václav Špinka, 1839. ISBN N/A. Dostupné z: <https://vokabular.ujc.cas.cz/module/slovníky/digitalni-kopie-detail/JgSlov05/strana-636>.

KLEIN, E. *A comprehensive etymological dictionary of the English language: dealing with the origin of words and their sence development thus illustrating the history of civilization and culture*. Amsterdam: Elsevier Publishing, 1966. ISBN N/A.

KOMÁREK, M. a et al. *Mluvnice češtiny. Díl 2, Tvarosloví*. Praha: Academia, 1986. ISBN N/A.

KUTNOHORSKÁ, J. *Výzkum v ošetrovatelství*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2713-4.

MACHEK, V. *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Academia, 1968. ISBN N/A.

MACHOVÁ, S. a ŠVEHLOVÁ, M. *Sémantika a pragmatika jako lingvistické disciplíny*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1996. ISBN 80-86039-05-6.

MASTILIAKOVÁ, D. *Úvod do ošetrovatelství: systémový přístup. I. díl*. Praha: Karolinum, 2002. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0429-9.

NEUBERGER, J. Do we need a new word for patients? Lets do away with "patients". *British Medical Journal (Clinical research ed.)*. 1999, vol. 318, no. 7200, p. 1756–1757. ISSN 0267-0623.

NICOLET, G. *Good Samaritan* [online]. Painting on canvas, 1915. Wikimedia Commons. [cit. 3. 2. 2021]. Available from: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ca/Gabriel_Nicolet_-_Portrait_of_a_Nurse_from_the_Red_Cross.jpg.

PARTRIDGE, E. *Origins: a short etymological dictionary of modern English*. London: Routledge & Kegan Paul, 1966. ISBN N/A.

PETRIDOU, G. and THUMIGER, C., eds. *Homo patiens – approaches to the patient in the ancient world*. Leiden: Brill, 2016. Studies in ancient medicine, vol. 45. ISBN 978-90-04-30555-7.

REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2004. ISBN 80-85927-85-3.

RITCHIE, C., HAYES, D. and AMES, D. Patient or client? The opinions of people attending a psychiatric clinic. *Psychiatric Bulletin*. 2000, vol. 24, no. 12, p. 447–450. ISSN 0955-6036.

SIMPSON, J. A. and WEINER, E. S. C. *The Oxford English dictionary*. vol. 9, Look – Mouke. Oxford: Clarendon Press, 1991a. ISBN 0-19-861221-4.

SIMPSON, J. A. and WEINER, E. S. C. *The Oxford English dictionary*. vol. 10, Moul – Ovum. Oxford: Clarendon Press, 1991b. ISBN 0-19-861222-2.

SIMPSON, J. A. and WEINER, E. S. C. *The Oxford English dictionary*. vol. 11, Ow – Poisant. Oxford: Clarendon Press, 1991c. ISBN 0-19-861223-0.

SKEAT, W. W. *A concise etymological dictionary of the English language*. Oxford: Clarendon Press, 1965. ISBN N/A.

SLAVÍČKOVÁ, E. *Retrográdní morfematický slovník češtiny s připojenými inventárními slovníky českých morfémů kořenových, prefixálních a sufixálních*. Praha: Academia, 1975. ISBN N/A.

THE LANCET. What's in a name? Editorial. *The Lancet*. 2000, vol. 356, no. 9248, p. 2111. ISSN 0140-6736.

WEBSTER, N. *Webster's revised unabridged dictionary*. Springfield: G.&C. Merriam, 1913. ISBN N/A.

ŽÁN, J. O klientech a těch ostatních. *Medical Tribune*. 2010, č. 10 [online]. [cit. 14. 1. 2021]. ISSN 1214-8911. Dostupné z: <https://www.tribune.cz/clanek/17557-o-klientech-a-tech-ostatnich>.

Kontakt

Mgr. Bc. Roman Adamczyk, Ph.D.
oscori1@seznam.cz